

JOHANNES ORSTADIUS

EN GÅVA FRÅN SOLEN

I FÖRRA NUMRET av Tid och Smycken beskrev jag beryllen, en stensort som flera av våra välkända smyckestenar – bland annat smaragd och akvamarin – är varianter av.

Det som oftast ger beryllen färg är små mängder metalljoner som tränger in i stens kristallstruktur. Men naturligtvis behöver beryller inte alltid vara förorenade på det här sättet. Helt ren beryll är färglös, och kallas goshenit till ära av staden Goshen i Massachusetts, USA.

Att beryll är helt och hållet fri från föroreningar är relativt ovanligt, varför den fullständigt färglösa gosheniten är mindre vanlig än dess förhållandevis låga pris antyder.

Liksom de övriga beryllvarianterna är gosheniten en god smyckesten, men den har också brukats i andra syften. På British Museum finns exempel på att siare i 400-talets Irland skapade kristallkuler av goshenit, och i beryll formade de gamla grekerna kanske världens första glasögonlins.

HELIODOR är traditionellt sett namnet på gulgrön beryll. Numera tycks dock namnet

användas som synonym till gulberyll eller gul beryll, snarare än för att särskilja en egen variant. Måhända har skönhetsen hos namnet heliodor bidragit. Ty vem föredrar väl inte att kalla sin sten "gåva från solen" istället för gul beryll?

NÄR DET GÄLLER ÄDELSTENAR ökar ofta priset med sällsyntheten, men detta gäller inte för akvamarin som helhet. Samtidigt som akvamarin kan vara en mycket dyr ädelsten – bland de dyrare av beryllerna – är det den kanske allra vanligaste beryllvarianten i naturen (räknat i material av ädelstenskvalitet). Den här paradoxen förklaras av att en överväldigande majoritet av den akvamarin som hittas har en blek, närmast försvinnande, blå färg eller är grönaktiga. Det där med verkligt värdefulla ädelstenar – det gäller bara de riktigt blåa.

Som namnet antyder är akvamarinen en sten som för tankarna till vatten, så även tidigare genom historien då den bland annat användes av sjömän som amulett.

Akvamarin påträffas praktiskt taget världen över, däremot har bara ett fåtal platser producerat material med god klarhet i

kombination med djup färg. Ett anmärkningsvärt exempel är Santa Maria i Brasilien, en fyndort som fått ge namn åt den allra yppersta akvamarinkvaliteten, "Santa Maria".

GRÖN BERYLL är inte detsamma som smaragd. Medan smaragd är färgad av krom får grön beryll sin färg av vanadin.

Färgen blir mycket ljusare och mer pastellartad än hos smaragder. Den gröna beryllen förekommer också i form av större och klarare kristaller än smaragd. Det faktum att grön beryll sällan har smaragdets frakturer och inte heller är vattenhaltig såsom smaragd, undanröjer flera av syskonets hållbarhetsproblem.

På grund av sin helt annorlunda färg är den gröna beryllen ingen direkt konkurrent till smaragder, istället uppskattas den för sina egna egenskaper – en klarhet, hållbarhet och storlek som gör den passande för ädelstensslipare att experimentera med.

Fasettslipade stenar går att hitta i de mest udda och suggestiva designslipningar, alla uppvisande den distinkta, pastellgröna färg och närmast krispiga lyster som kännetecknar grön beryll.